

fi.remissvar@regeringskansliet.se
fi.iea.eu@regeringskansliet.se
Mottagarens dnr: Fi2025/01916

Yttrande över Europeiska kommissionens förslag till en europeisk konkurrenskraftsfond inom ramen för nästa fleråriga budgetram 2028–2034

North Sweden European Office tackar för möjligheten att lämna synpunkter inom remissen om EU-kommissionens förslag till förordning om European Competitiveness Fund (ECF), COM(2025) 555. Detta yttrande syftar till att ge ett övergripande inspel utifrån norra Sveriges perspektiv och ska ses som ett komplement till de remissyttranden som lämnas av våra ägare (regioner, kommuner, universitet och näringslivet i Sveriges fyra nordligaste län).

Sammanfattning

Insatser för att stärka europeisk konkurrenskraft är nödvändigt, men EU-kommissionens förslag till förordning om en europeisk konkurrenskraftsfond innebär samtidigt tydliga risker. Fondens utformning kan bidra till marknadsstörande effekter och till ojämlika konkurrensvillkor mellan medlemsstater, särskilt om instrumenten i förutsätter nationella stödinsatser.

Förslaget beaktar inte den avgörande roll som regioner och kommuner spelar för att möjliggöra storskaliga industriella investeringar i praktiken, exempelvis genom ansvar för tillståndprocesser, infrastruktur, kompetensförsörjning och samhällelig acceptans.

Därtill finns en risk att fondens genomförande bygger på instrument och processer som i praktiken inte når mindre företag med begränsad administrativ kapacitet, trots deras centrala betydelse för innovation och långsiktig konkurrenskraft. För att fonden ska uppnå sina mål krävs därför en utformning som säkerställer rättvisa konkurrensvillkor, ett tydligt platsbaserat perspektiv samt stödformer som är reellt tillgängliga även för små och medelstora företag.

Synpunkter

FLEXIBILITET VS. LÅNGSIKTIGHET

EU-kommissionens förslag på förordning betonar behovet av flexibilitet för att möta framtida kriser och förändrade prioriteringar i de årliga arbetsprogrammen vilket ger EU-kommissionen ett stort beslutsutrymme. Med förslagets utformning kan det både leda till goda stödformer som hanterar marknadsmisslyckanden och når fram till innovativa företag, men det finns också risk att det leder till en överdriven användning av statsstöd eller andra instrument som är marknadsstödjande. Med bredden av insatser som fonden ska förfoga över blir det svårt att bedöma hur ECF kan komma att påverka svensk konkurrenskraft.

ECF borde i stället utformas med ett långsiktigt perspektiv som nyttjar EU:s formativa inflytande lägga riktningen för tekniska utvecklingen och innovation med politiska styrmedel, snarare än ett flexibelt instrument för reaktiv krishantering. ECF-förordningen bör därför utformas för att bättre balansera behovet av flexibilitet med en långsiktig ansats som avgränsar hur fondens medel får användas.

Ändringsförslag

- Enligt EU-kommissionens förslag på förordning möjliggörs både ettåriga och fleråriga arbetsprogram. Se skäl (50) i förslaget till förordning COM(2025) 555 final. Fondens arbetsprogram bör antas för längre perioder, om minst två år.
- Förordningens artikel 83 anger att arbetsprogram och andra genomförandetakter kan antas i kommittéer enligt olika kommittéförfaranden. Både granskningsförfarandet (examination procedure) och rådgivande förfarandet (advisory procedure) kan tillämpas beroende på policyområde. Granskningsförfarandet som ger medlemsländerna ett större inflytande bör användas genomgående för samtliga arbetsprogram.
- Möjligheten att anta arbetsprogram genom det särskilt brådskande förfarande som avses i artikel 15.6 bör tillämpas restriktivt och endast i tydligt motiverade undantagsfall. För att säkerställa medlemsstaternas inflytande bör detta förfarande inte användas som ett alternativ till ordinarie kommittéförfarande.

KONKURRENSUTSATT FÖRDELNING OCH TRANSPARANTA URVALSKRITERIER

Vid användning av offentliga medel för investeringar i unionens konkurrenskraft är det nödvändigt att säkerställa transparens, objektivitet och förutsebarhet i beslutsfattandet. Detta för att uppnå ett effektivt resursutnyttjande och minimera risken för marknadsstörande effekter. Det är därför centralt att hela den europeiska konkurrenskraftsfonden omfattas av tydliga krav på att stöd i första hand tilldelas de åtgärder och projekt som, utifrån objektiva och förutbestämda kriterier, bäst bidrar till unionens politiskt fastställda mål. Samtidigt som de administrativa trösklarna hålls låga och kraven relevanta så att medel attraherar de mest relevanta aktörerna.

I EU-kommissionens förslag till förordning saknas uttryckliga krav på att ansökningar ska bedömas genom oberoende och konkurrensbaserade granskningsförfaranden. I kombination med den föreslagna styrningen genom arbetsprogram och kommittéförfaranden finns risken att EU-kommissionen får ett betydande tolkningsutrymme vid utformning av utlysningar samt vid fördelning av medel. Det kan leda till beslut som uppfattas godtyckliga och svårförutsägbara.

Ändringsförslag

- Förordningen bör fastställa en grundläggande princip att fördelning av medel sker genom öppna, transparenta och konkurrensutsatta förfaranden enligt fastställda urvalskriterier, i syfte att säkerställa effektiv resursanvändning, likabehandling och ett högt mervärde för unionen.
- ECF bör utformas med enkla administrativa processer så att insatserna kan nå de aktörer med störst potential att bidra till unionens uppsatta politiska mål, var den än

finns i unionen, utan geografisk förfördelning eller implicit koncentration till vissa länder.

- Kraven på förmånstagare i form av rapportering, kontroll och uppföljning bör stå i proportion till stödets storlek, risk och målgrupp. Detta är särskilt relevant för små och medelstora företag (SME) i perifera och glesbefolkade regioner, där administrativ kapacitet är begränsad. Utan sådan proportionalitet riskerar stöden att bli formellt tillgängliga men i praktiken otillgängliga för de företag och aktörer som instrumenten är avsedda att nå.

TEMATISK KONCENTRATION

ECF-förordningen introducerar fyra policyområden (policy windows) som definierar fondens tematiska insatsområden som tillsammans omfattar många sektorer som är viktiga för norra Sveriges gröna industriella omställning. Samtidigt är det viktigt att ECF inte begränsas till enbart teknisk utveckling och uppskalning, utan ges utrymme att adressera hela bredden av de samhällseliga utmaningar som är avgörande för europeisk konkurrenskraft. Perspektiv från samhällsvetenskap och humaniora har avgörande bidrag till EU:s konkurrenskraft och företagande, särskilt i sammanhang där industriprojekt, även om de är viktiga för EU:s gröna och digitala omställning, kan leda till spänningar kring, markanvändning, miljöpåverkan och kulturbevarande. Det inkluderar också de specifika behoven hos ursprungsbefolkningar, såsom samerna i norra Europa, och betona vikten av inkludering och hållbar utveckling. Dessa samhällen är djupt förankrade i markerna, vilka spelar en avgörande roll för kultur, försörjning och traditioner. Ett samhällsperspektiv i ECF kan bidra till bättre hantering av dessa frågor och säkerställa att ursprungsbefolkningar kan dra nytta av den industriella utvecklingen samtidigt som deras kulturarv bevaras.

Ändringsförslag:

- Förordningens artikel 4 ger en vägledande budgetfördelning mellan fondens policyområden (policy windows), kopplad till de specifika målen i artikel 3.2. Fördelningen indikerar att merparten av medlen dedikeras till policyområdet för "Resilience, security, defence industry and space". Den vägledande budgetfördelningen bör vara mer balanserad mellan fondens policyområden för att bättre återspegla unionens samlade industriella förmåga och potential till konkurrenskraft.
- Artikel 3.2 a–d anger särskilda mål för respektive policyområde, men dessa är formulerade på en hög abstraktionsnivå. För att stärka fondens förutsägbarhet och effektivitet bör policyområdena beskrivas mer utförligt redan i förordningstexten. Policyområdena bör även genomgående omfatta humanistisk och samhällsvetenskaplig innovation, som är central för att hantera komplexa samhällsutmaningar och säkerställa bred förankring av omställningen.

KOPPLINGAR MELLAN ECF OCH FP10

ECF ska enligt förordningen utvecklas i nära samspel med EU:s ramprogram för forskning och innovation, FP10, vilket kan bidra till att säkerställa budgeteffektivitet och ett sammanhållet finansieringslandskap. Samtidigt utgör ECF och FP10 skilda instrument med olika interventionslogiker och styrningsmodeller, bland annat vad gäller tillämpningen av kommittologiförfaranden samt fastställande och antagande av arbetsprogram genom kommittéer. Det är därför viktigt att FP10 och ECF införs som två separata program och fonder, som kan utformas och anpassas utifrån sina respektive mål och syften. Samtidigt bör programmen samordnas på ett tydligare sätt för att skapa en sammanhängande investeringslogik och klargöra ansvarsfördelningen mellan fonderna, vilket i det nuvarande förslaget framstår som otydligt.

Ändringsförslag

- Värna FP10 som ett separat program för att undvika att styrningen av ECF leder till indirekt påverkan på FP10:s inriktning och prioriteringar.
- Säkerställ en tydlig ansvarsfördelning mellan ECF och FP10 som möjliggör en sammanhängande investeringslogik och klargör respektive fonds roll och mervärde.

REGIONERS OCH KOMMUNERS ROLL FÖR KONKURRENSKRAFTEN

Förslaget till ECF-förordning betonar vikten av industriella investeringar för europeisk konkurrenskraft, men beaktar inte den roll som regioner och kommuner spelar för att möjliggöra dessa investeringar i praktiken. Regional och lokal nivå är avgörande för planering, tillståndprocesser, infrastruktur, kompetensförsörjning, samhällelig acceptans och ett välfungerande näringsliv som omger de stora industrierna. För att uppnå fondens mål bör ECF inkludera ett platsbaserat perspektiv och skapa strukturerad samordning med regionala och lokala aktörer, även i relation till synergier med andra EU-instrument.

Utöver ECF fyller de nationella och regionala partnerskapsplanerna (NRRP) en betydande roll för europeisk konkurrenskraft. Utöver ECF storskaliga satsningar behövs även platsbaserade initiativ med ett nerifrån-och-upp-perspektiv, där lokala samhällen kan bygga vidare på sina styrkor och investera i långsiktigt kapacitetsbyggande, innovation och förnyelse, i linje med EU:s övergripande prioriteringar för konkurrenskraft. I detta sammanhang bör regionala strategier för smart specialisering (S3) fortsatt utgöra ett centralt verktyg för europeisk konkurrenskraft. Det kan säkerställa effektiva åtgärder som tillvaratar regionernas komparativa fördelar och stödjer kapacitetsbyggande för att frigöra utvecklingspotential. ECF och NRPP med regionalt inflytande kompletterar varandra och har tillsammans god potential att stärka europeisk konkurrenskraft.

Ändringsförslag

- **Stärk samordningen med regional och lokal nivå**
Förordningen bör tydligare erkänna regioners och kommuners roll i genomförandet av fondens mål och komplettera möjligheten till synergier med andra program genom att

även etablera strukturerade strategiska dialoger med regional och lokal nivå, utöver möjligheten att investera medel med nationella och regionala program.

- **Inkludera instrument som stärker regional och lokal kapacitet**
Förordningen bör tydligare ange att konkurrenskraft inte enbart skapas genom stöd till företag, utan även genom investeringar i regional och lokal kapacitet att ta emot och bära stora industriella satsningar. Detta perspektiv bör integreras i fondens genomförande och vid utformningen av arbetsprogram.
- **Inför platsbaserade investeringsinstrument**
ECF bör inkludera riktade instrument som, efter öppna och konkurrensutsatta utlysningar, kan identifiera strategiska platser med potential för storskalig och energiintensiv industri. Sådana instrument bör möjliggöra stöd till markberedning, planering och andra lokala förberedande investeringar som är nödvändiga för etableringar. Eftersom många storskaliga industriella investeringar och mineralutvinning sker i glesbefolkade regioner bör särskild hänsyn tas till företagens och de offentliga aktörernas förutsättningar i dessa områden.
- **Stöd samhällen som redan bär stora industriella investeringar**
Förordningen bör möjliggöra stöd till regioner och kommuner där betydande industriella investeringar redan genomförs och där detta medför påtagliga belastningar på infrastruktur, kompetensförsörjning och samhällsservice. ECF bör därför inkludera instrument för kompletterande investeringar i anslutning till storskaliga industrietableringar.
- **Möjliggör direkta kompletterande investeringar på lokal nivå**
Vid större industrisatsningar inom ramen för ECF bör en dedikerad andel av stödet kunna användas för kompletterande investeringar på lokal nivå som möjliggör storskaliga industrietableringar och upprätthållandet av attraktiva samhällen, som kan attrahera och behålla arbetskraft. Detta kan exempelvis ske genom utlysningar för infrastruktur, bostadsbyggande, välfärds- och servicekapacitet, industriell symbios och resurseffektivitet, ekonomisk diversifiering samt utveckling av lokala innovations- och leverantörsekosystem.

MIKRO- OCH SMÅ OCH MEDELSTORA FÖRETAG (SME) I ECF

Mikro-, Små och medelstora företag (SME) är centrala för den europeiska konkurrenskraften, men det kan ifrågasättas i vilken utsträckning ECF i sin nuvarande utformning förmår att tillvarata den kapacitet som finns inom dessa företag. För att minska risken att tillväxtorienterade små och medelstora företag samt mikroföretag med hög innovationsförmåga och uppskalningspotential, men med begränsad administrativ kapacitet, exkluderas från fondens insatser, är det av vikt att deras roll tydligt erkänns redan i förordningen och systematiskt beaktas i den fortsatta genomförandefasen, inklusive vid utformningen av arbetsprogram och tillhörande åtgärder. Även nystartade företag och scale-ups i tidiga uppskalningsfaser kan sakna administrativa resurser, vilket innebär att fondens instrument och processer behöver utformas på ett sätt som säkerställer att ECF är reellt tillgänglig och attraktiv även för dessa aktörer.

Ändringsförslag

- **Säkerställ att ECF når SME**
Förordningen bör tydligt ange SME, inklusive mikroföretag, som en prioriterad målgrupp inom fonden. Särskild hänsyn bör tas till risken att administrativa krav och komplexa ansökningsförfaranden annars utestänger dessa företag.
- **Avsätt dedikerade medel för SME**
Förordningen bör möjliggöra att en tydligt avgränsad del av fondens medel riktas till SME genom instrument som är anpassade till mindre företags behov och kapacitet, snarare än enbart till storskaliga investeringar.
- **Inför förenklade och mer bottom-up-orienterade stödformer**
ECF bör inkludera stödformer med förenklad administration, mindre stödbelopp och öppna, tematiskt breda utlysningar. Instrumenten bör ha låga trösklar, minimala förhandsvillkor och möjlighet till förskottsbetalningar, i syfte att nå innovativa företag med begränsade administrativa resurser. Utöver bidrag bör även lån och garantier användas där det är ändamålsenligt.
- **Använd regionalt förankrade aktörer som intermediärer**
SME bör inte vara hänvisade till att söka stöd direkt hos EU-kommissionen. Förordningen bör möjliggöra användning av regionalt och lokalt förankrade aktörer som intermediärer, med mandat att stödja företag i ansöknings- och genomförandeprocesser så som regioner, kommuner, handelskamrar, universitet och befintliga nätverk. Närhet till företagen och befintliga nätverk kan öka träffsäkerheten, tillgängligheten och attraktiviteten i fondens insatser för SME.
- **Tillgängliga låne- och garantiinstrument för SME**
Förslaget omfattar stöd i form av lån, garantier och andra finansiella instrument, vilket är positivt då tillgång till kapital är en central utmaning för företag i glesbefolkade regioner där traditionella kapitalmarknader ofta saknas. Det är dock avgörande att dessa instrument utformas så att de är tillgängliga även för mindre företag med begränsad administrativ kapacitet.
- **Begränsa beroendet av kommersiella bankers riskbedömning**
Många befintliga låneinstrument förutsätter medfinansiering från kommersiella banker, vars riskbedömningar inte alltid beaktar det bredare samhällsekonomiska värdet av investeringar för regionen och EU:s långsiktiga konkurrenskraft. Även om en grundlig prövning av offentliga medel är nödvändig, bör inte kommersiella banker ges ett avgörande inflytande över tilldelningen av offentligt stöd.
- **Nationell medfinansiering**
ECF bör i första hand utformas utan instrument som förutsätter nationell medfinansiering. Krav på nationella bidrag riskerar annars att leda till olika villkor för europeiska företag, givet medlemsstaternas skilda budgetutrymme och tillämpning av regler för statligt stöd. En sådan utformning kan i förlängningen bidra till en konkurrens om stöd mellan medlemsstater snarare än att investeringar styrs av långsiktiga konkurrensfördelar, marknadspotential och kvaliteten i det övergripande företagsklimatet.